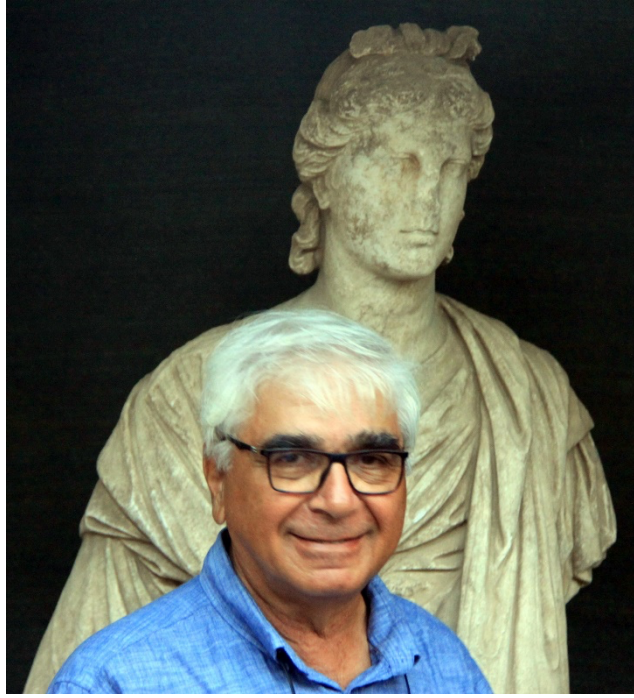

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL ile Söyleşi

Söyleşi Yapan: Emine AKKUŞ KOÇAK* - İbrahim Ethem KOÇAK**

Türk Arkeolojisi'ne katkıları tartışılmaz olan kıymetli hocamız Prof. Dr. Orhan BİNGÖL ile yaptığımız bu röportajda arkeoloji biliminin dünü-bugünü ve hocamızın çalışmalarına dair merak ettiğimiz soruları kendisine yönelttik.

Dr. Emine AKKUŞ KOÇAK: Hocam, öncelikle bize kendiniz ve eğitim hayatınız hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL: 05.Ocak.1946'da Ankara'da doğdum. Babam resim öğretmeni Cemal Bingöl, annem ilkokul öğretmeni Sabahat Bingöl'dür. İlk ve orta eğitimini Ankara'da Atatürk İlkokulu, Namık Kemal Orta Okulu ve Gazi Lisesinde tamamladım. 1964 yılında Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Klasik Arkeoloji Kürsüsü'nde Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal'ın yanında yükseköğrenimime başladım. 1968 yılında "iyi" derece ile mezun oldum. 1970 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nın açtığı sınavı kazanarak doktora yapmak üzere Almanya'ya gittim. Würzburg Üniversitesinde,

* Arş. Gör. Dr. Emine Akkuş Koçak, Yozgat Bozok Üniversitesi, emine.a.kocak@yobu.edu.tr
ORCID 0000-0001-7365-0029]

** Arş. Gör. İbrahim Ethem Koçak, Gaziantep Üniversitesi, ibrahimkocak80@gmail.com
ORCID 0000-0002-2534-8893]

Prof. Dr. Erika Simon'un yanında yaptığım "Das ionische Normalkapitell in hellenistischer und römischer Zeit in Kleinasien" konulu doktoramı 1976 yılında "*summa cum laude*" ile bitirerek Türkiye'ye döndüm. Yedek subaylık kısa devre görevimi tamamladıktan sonra, 1977 yılında Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Klasik Arkeoloji ve Çağdaş Anadolu Arkeolojisi Kürsüsü'nde "Asistan Doktor" olarak göreve başladım. 1980 Ekim ayından 1981 Aralık ayına kadar Alexander von Humboldt Vakfı'nın bursuyla Almanya'da doçentlik çalışmalarımı sürdürdüm. 1982 yılı mart ayında "Yardımcı Doçent"; aynı yılın ekim ayında da "Smintheion, Dış Yapısı ve Plastik Eserleri" konulu tezimi vererek "Doçent" unvanını kazandım. 1983 yılında 2547 sayılı Yasanın 41. maddesi gereğince iki yarıyıl süre ile Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi'nde görevlendirildim. Geçici rotasyon görevimin sona ermesi üzerine asıl görev yerim olan A.Ü. D.T.C.F Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı'na dönerek 22.10.1984 tarihinde Yardımcı Doçent olarak atandım. 1989'da "Profesör" unvanını kazandım. 1990 yılından 1992 Temmuz ayına kadar Ankara Üniversitesi, Başkent Meslek Yüksekokulu (Konservasyon-Restorasyon Programı) Müdür yardımcılığı, 1992-2002 tarihleri arasında da Müdürlük görevini yürüttüm. 05.01.2013 tarihinde emekli oluncaya kadar Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi'nde 2008-2012 arası Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı başkanlığını, 2010-2012 arasında Arkeoloji Bölümü Başkanlığı ile birlikte yürüttüm. 2014 yılında Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi'nde Arkeoloji Bölümü Başkanı olarak üniversite yaşamına geri dönerek, bölümdeki mimari ve resim derslerini üstlendim. 05.01.2020 yılında da emekliye ayrıldım. Alman Arkeoloji Enstitüsü Muhabir Üyesi, Avusturya Arkeoloji Enstitüsü Gerçek Üyesi, Onassis Vakfı ve "Alexander von Humboldt Vakfı" bursiyeri, "Assosiation Internationale pour la Peinture Murale Antique" (AIPMA) ve "Assosiation Internationale pour l'Etude de la Mosaïque Antique" (AIEMA) dernekleri üyesiyim. 2009'da "İtalya Cumhurbaşkanlığı Şövalyelik Nişanı"nı aldım. Alt-Smyrna (Bayraklı), Erythrai, Smintheion, Kyme, Samosata ve Ankara Tiyatrosu kazalarına katıldım, 1993 Seleukeia Sidera kazısını, 1986-2020 yılları arasında Aydın ili, Germencik ilçesi, Tekin Mahallesi sınırları içinde kalan Magnesia antik kentindeki kazıları yönettim.

Avrupa'da birçok ülkede, Amerika Birleşik Devletleri'nin bazı kentlerinde araştırmalar yaptım, konferanslar verdim, kolokyum ve sempozyumlara katıldım. "Das römische Normalkapitell in hellenistischer und römischer Zeit in Kleinasien" İstanbuler Mitteilungen Beiheft 20 (1980), "Malerei und Mosaik der Antike in der Türkei" (1997), "Arkeolojik Mimari'de Taş" (2004, 2008, 2019), "Magnesia ad Maeandrum" Türkçe, İngilizce, Almanca (1998, 2007, 2020), "Bu Koca Taşları Nasıl İşlediler, Nasıl Kaldırdılar" (2012) ve "Samosata. 1. Theos Antiokhos Sarayı" (2013) ile "Arkeolojik Mimari'de Resim" (2015) adlı kitaplarımın dışında yaklaşık 140 makalem bulunmaktadır. Işık Bingöl'ün eşi, Atahan Bingöl'ün babası, Tülay Bingöl'ün kayınpederi ve Alya Bingöl'ün dedesiyim.

Dr. Emine AKKUŞ KOÇAK: Arkeolojiye olan ilginiz ilk nasıl başladı?

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL: Babamın resim öğretmeni olması nedeniyle, sanatla, sanat eğitimiyle, bir bakıma resim ile iç içe büyüdüm. Babamın "Bir evden bir tane (kurban) yeter" demesinden resim ile uğraşamayacağım ortaya çıkmıştı. Ben de "Karın doyuran bir mesleğim olsun" dedim ve arkeolojiyi seçtim anlaşılın! Bana bu fikri veren teyzem Avukat Aynur Işın idi. Hukuk fakültesindeki ilk yıl serüvenimin mutsuz geçtiğini görünce bana tekdüze olmayan, herkesin ilgisini çeken uluslararası bir meslek olan arkeolojiyi düşünmemi söylemişti. İkinci sınavda arkeoloji en üstlerdeki tercihim oldu. Birincisi mimarlık idi yanlış hatırlamıyorsam, başka bir karın doyuran meslek.

Dr. İbrahim Ethem KOÇAK: Magnesia kazısına yaklaşık 35 yıl emek verdiğiniz biliyoruz ancak kazıya ilk başlama hikâyeniz hakkında bilgiye sahip değiliz. Bize bu anınızdan biraz bahsetmek ister misiniz?

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL: Bu sorunuzun yanıtlarını Doçentlik konumda, ilk yayınlarımdaki konu başlıklarında ve rahmetli arkadaşım Emre Madran için yazdığım yazıda bulmak mümkün. Hemen bir kazı

üstlenmeyi değil de daha çok İon başlıkları tezimle mimariye yönelik alt yapımı, Hermogenes'in yapılarını ve onlarla ilişkilendirilenleri araştırarak geliştirmek istiyordum. Çeşitli gelişimlerin sonunda, Akurgal bana: "Biz de size Magnesia'yı alalım" dedi. Görücü usulü neredeyse. Reddedilemeyecek, cahil cesaretiyle girişilen bir işti. Yarım sayfalık bir başvurunun ardından Magnesia kazı başkanı olmuştum.

Dr. Emine AKKUŞ KOÇAK: Hocam, 2021 yılında emekli olduktan ve Magnesia kazısını devrettikten sonra da arkeoloji alanında azimle çalışmaya devam ediyorsunuz. Son yıllarda ne gibi bilimsel çalışmalar yapıyorsunuz?

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL: Magnesia Kazısı başkanlığıma, diğer 14 kazı başkanına yapıldığı gibi, tüm teamülleri, liyakati, emeği ve yürütülmekte olan projeleri görmezden gelerek son verilmesi yayın planlarımızı olumsuz etkiledi. Yine de Magnesia konusundaki çalışmalarım sürüyor. Ayrıca kazı dışı ilgi konularımı kitaplaştırma yolundaki çalışmalarımı da sürdürmeye çalışıyorum.

Dr. İbrahim Ethem KOÇAK: Bugüne kadar birçok bilimsel çalışmaya imza attınız. Ancak benim en çok dikkatimi çeken resim sanatına ilişkin olan yayınlarınız. Arkeolojik Mimaride Resim (İÖ 3000-500) kitabınızın devamı niteliğindeki yeni bir resim sanatı kitabınızın baskıya gireceğini biliyoruz. Ayrıca eşiniz Işık BİNGÖL ile birlikte Tekinköylü çocuklar tarafından yapılmış resimlerden oluşan ve çocukların gözünden Magnesia'yı görmemizi sağlayan güzel bir kitabınız daha var. Ünlü ressam Cemal BİNGÖL'ün oğlu olmanın arkeolojide resim sanatına ilginizin oluşmasında bir katkısı oldu mu?

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL: Kazı dışı ilgi alanlarımdan biri olan ve derslerim için de yıllar boyu oluşturduğum "resim" repertuarını içeren kitapların ikincisi, Arkeolojik Mimaride Resim 2 (MÖ 500-MS 400) yakında meraklılarına ulaşacak diye düşünüyorum. Çocuk Gözüyle Magnesia (2004) ve Through the eyes of Children: Magnesia (2014) ise, Tekin mahallesi çocuklarına kültür varlıklarımızı Magnesia tabanlı bir ortamda tanıtabilmek için Işık Bingöl tarafından 10 yıl (1996-2006) boyunca düzenlenen resim yarışmalarının bir sunuşunu oluşturdu. Orada pay, organizasyonu ile Işık Bingöl'ün ve tüm yardımcıların ve destekçilerin.

Resme olan ilgim başta da belirttiğim gibi resimle sanatla iç içe büyümemden geliyor kuşkusuz. Fakat 1979 yılında Erythrai'da bulduğum 3B stil duvar dekorasyonuna (1. Stil'i bu şekilde tanımlıyorum) bağlıyorum. Onun arkasından Samosata'da çalıştığım 2. Stil (Pseudo 3B stil) buluntuları, benim YÖK yasasıyla artan ders yükünü taşıyabilmem için yeni bir ders konusu seçmem için itici gücü ve başlangıcı oluşturdular.

Dr. Emine AKKUŞ KOÇAK: Resim sanatından bahsetmişken, bildiğimiz kadarıyla babanız Cemal BİNGÖL'ün yolu bir dönem Yozgat'tan geçmiş bu konuda söylemek istediğiniz bir şeyler var mı?

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL: Babamın resim öğretmenliğine başladığı Yozgat, onun yaşamında çok önemli bir yere sahip idi. Vedat Nedim TÖR, öğrencilerine resim yapmayı öğretmek için harcadığı çabaları ele alan "Resim Öğretmeni" (1943) isimli bir kitap yazdı. Yozgat Ortaokulu öğrencilerinin resimleriyle İngiltere'de açtığı sergiler büyük beğeni topladı. Ankara ve İstanbul'da 1000 kadar resimden oluşan öğrenci sergileri açtı. Önerdiği resim eğitimini kaleme aldığı "Resim nedir, nasıl yapılır, nasıl öğrenilir" (MEB 1975) isimli kitabından ne yazık ki çok kişi haberdar bile olamadı. Tüm bunlar onun Yozgat yıllarının ne kadar verimli geçtiğinin göstergesidir.

Resim Öğretmeni/Ressam Cemal BİNGÖL (solda)

Yozgat Ortaokulu öğretmenleri ve öğrencileri ile birlikte
1940'lı yıllar (bugün Yozgat Bozok Üniversitesi Rektörlük Binası)

Dr. İbrahim Ethem KOÇAK: Tabii ki her başarılı erkeğin arkasında mutlaka başarılı bir de kadın vardır. Arkeoloji hayatımıza eşiniz Işık BİNGÖL'ün de mutlaka etkisi, katkısı olmuştur.

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL: Evliliklerde sevgi ve saygının yanı sıra mesleki uyumun önemi çok büyük. Aynı hedef, amaç ve düşünce içinde olmanın sonucunda, geçen yıl 50. Altın yılımızı kutladık. Kendisine katkı, destek ve sabırlarından ötürü teşekkür ediyorum.

Dr. Emine AKKUŞ KOÇAK: Bu güzel anıların ardından biraz da arkeolojinin kendisine dönmemiz gerekirse uzun yıllar arkeoloji bilimine emek vermiş biri olarak arkeolojinin dünü ve bugünü üzerinden bir kıyaslama yapmanız mümkün mü?

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL: Dünü ve bugünü kıyaslamak, yarının işi. Fakat yine de bir karşılaştırma yapmak gerekirse, olumlu ya da olumsuz koşullardan söz etmenin gerektiğine inanıyorum. Her dönemin avantajları ya da dezavantajları var. Önemli olan bizlerin avantajlardan yararlanabilmemiz hatta dezavantajları avantaja çevirmeyi bilmemiz. Bu açıdan bakıldığında dikkate alınması gereken üç kavram var gibi geliyor bana: eğitim, uygulama, yayın. Eğitim, sadece üniversiteler değil, aynı zamanda sizin oraya nasıl geldiğiniz. Orayı taşıyacak bir alt yapıya sahipseniz sorun çözülmüş demektir. İyi bir öğrenci de olursunuz, iyi bir öğretici de. O nedenle kendimizi ve öğrencimizi eğitmek için yeterli olup olmadığımızı sorgulamamız gerek. Bizler dil sorunu, kitaplık sorunuyla savaşırken, bugün internet ve çeviri uygulamalarıyla bu sorun çözülmüş bulunuyor. Ben fotoğraflarından kopyaladığım resimleri çini mürekkebiyle görselleştirmeye çalıştığımı, resim dersi slaytları için öğrencilerle birleşerek film satın

alabilmek için ne kadar çabaladığımızı, daktilo başında çektiğimiz eziyeti anımsıyorum. Tüm bu zorluklara çözüm için bugün iki kelime yeterli: bilgisayar ve internet. Dörder ve ikişer kredilik dört dersi hazırlamak hiç de kolay değildi. Ders yükümüz fazlaydı, şimdi de öyle. Fakat bizim dönemimizde Doçent olmadan derse girilmiyordu. Şimdi ise daha doktorasını yapmamış, kendi bilimsel birikimlerini oluşturamamış asistanlar tüm bölümü çekip çeviriyorlar. O zamanlar öğrencilerin ilgisi bu zorluğa katlanmamıza değiyordu. Zamanla öğrencilerin ilgisi azaldı, derslerin kapsamı da daralmaya başladı, sorular giderek basitleşti. Bunun nedenini öğrencilere açıklamak için bir benzetme yaptım: “Sizlerle bizler pinpon masasındaki top gibiyiz. Siz bir tarafta, biz diğer taraftayız. Top bir o tarafa bir bu tarafa gidip geldikçe, siz bize bakıp kötüleşiyorsunuz, biz de size bakıp daha da kötüleşiyoruz. Böylece topun seviyesi giderek düşüyor, neredeyse yere yaklaşıyor”. Uygulamaya gelirse. Ne zamandan beri, uygulamayı Yüksek Lisans yapmış olanların yapması gerektiğine inanıyorum. Yayın konusu, istisnalar hariç, Yozgat Bozok Üniversitesi gibi süreli yayınların desteklenmesi sevindirici. Fakat yayın isteyip de onları basmayan özellikle monografik çalışmaları basmayan üniversitelerin sorunu çözmeleri gerekiyor.

Dr. İbrahim Ethem KOÇAK: Peki, günümüzde Arkeoloji ve teknoloji arasındaki ilişki hakkında ne düşünüyorsunuz? Bazı mesleklerin önümüzdeki 20 yılda ortadan kalkacağı düşünülüyor, gelişen teknoloji ile Arkeoloji varlığını devam ettirecek mi yoksa yapay zekânın gelişmesi ile bir meslek olarak yok mu olacak?

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL: Teknolojinin tam anlamda bağımlısıyım. Arkeolojiyi bu yolla daha çok tanıyacağımıza, öğreneceğimize ve değerlendireceğimize inanıyorum. Yapay zekâ bile çoktan arkeolojinin içine girdi. Arkeoloji de bunların uygulanabileceği en önemli bilim dallarından biri.

Dr. Emine AKKUŞ KOÇAK: Hocam, son olarak, genç arkeologlar için önerileriniz nelerdir?

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL: Daha önce de değindiğim gibi öğrencilerin, fakülte sıralarına gelmeden önce kendilerini yükseköğrenime hazırlamış ve yönlerini önceden belirleyebilmiş olmaları, gelecekleri için büyük önem taşımaktadır. Öğrencilikleri sırasında böyle bir olanağı bulamayacaklarını ne yazık ki yaşayarak öğrenmekteler. Bu onlar için büyük bir kayıp. Gelecekte ne olacak diye düşünmeden, kendilerini bir an önce yetiştirmeleri gerektiğini biliyorlardır diye düşünüyorum.

Dr. İbrahim Ethem KOÇAK: Öncelikle bizi evinizde, bu sıcak ortamda ağırladığınız için minnettarız. Sizin öğrencileriniz olarak sizden çok şey öğrendik ve öğrenmeye de devam ediyoruz.

Dr. Emine AKKUŞ KOÇAK: Röportaj teklifimizi kabul ettiğiniz ve bu samimi cevaplarınız için de ayrıca çok teşekkür ederiz hocam.

Prof. Dr. Orhan BİNGÖL: Anılara döndürdüğünüz için ben size teşekkür ederim.